

عبادت پروردگار در مکان و زمان خاصی از فضیلت ویژه‌ای برخوردار است. برای عبادت و کیفیت و تأثیرگذاری و ارزش آن، هم مکان و هم زمان اهمیت دارد.

در هر مکانی می‌شود خدا را عبادت کرد اما با فضیلت‌ترین مکان‌ها، آن مکانی است که در آن، عبادت خداوند بسیار انجام گرفته است؛ مانند سرزمین مسجد الحرام و کعبه که با فضیلت‌ترین مکان برای عبادت است.

در بین زمان‌ها نیز زمان‌های خاصی برای عبادت وجود دارد که عبادت در آن از فضیلت بیشتر و بالاتری برخوردار است؛ به عنوان مثال، در داستان حضرت یعقوب^(ع)، در آیات قرآن آمده است که یعقوب نبی به پسران خود گفت به زودی برای شما از خداوند طلب مغفرت و بخشش می‌کنم، اما چرا او بلافاصله طلب استغفار نکرد؟ زیرا او متصد زمانی بود که در آن استغفار بیشتر مستجاب می‌شود؛ به همین خاطر تصمیم گرفت هنگام سحر که زمان عبادت است، استغفار کند تا در درگاه خداوند مقبول تر قرار بگیرد. خداوند در سوره ذاریات، آیه ۱۸ در وصف فرد مؤمن می‌فرماید:

وَيَا لَاسْخَارَ هُمْ يَسْتَعْجِلُونَ و در سحرگاهان استغفار می‌کنند.

پس استغفار هم زمان خاص دارد؛ از جمله زمان‌های خاصی که برای عبادت مطرح است، ماه رجب است. این ماه، ماه عبادت خداوند متعال است. پیامبر اکرم^(ص) در مورد این ماه فرمودند: «ماه رجب، ماه رگبار رحمت خداست». یعنی در این ماه، رحمت خداوند به صورت رگبار بر بندگان نازل می‌شود.

خواندن دعای سحرگاهی رجب، از با فضیلت‌ترین عبادت‌هاست. ماه‌های رجب، شعبان و رمضان مانند پنجره‌ای برای عبادت ویژه خداوند است که ما باید تنفس عبادی خود را در این ایام انجام بدهیم.

خصوصیت ویژه سحر ماه رجب، داشتن احساس معنویت بیشتر است. اگر امکان دارید که سحرهای ماه رجب در حرم مطهر رضوی مشغول عبادت شوید، این فرصت را از دست ندهید.

خداوند متعال به پیامبر اکرم^(ص) می‌فرماید: «اگر کسانی که ظلم به نفس‌شان کردند، توبه کنند و توبی پیامبر نیز برای آن‌ها طلب مغفرت کنی، آن‌ها آمرزیده می‌شوند». امام رضا^(ع) نیز از خاندان پیامبر^(ص) هستند، بنابراین اگر شما در حرم مطهر طلب استغفار کنید، ایشان نیز برای شما طلب مغفرت خواهند کرد.

به علاوه ماه رجب، ماه زیارتی است. در ماه رجب بهتر است که با واسطه در خانه خدا یا بنیم و بهترین واسطه برای آموزش گناهان و طلب مغفرت، ائمه اطهار^(ع) هستند. زیارت امام حسین^(ع) در ماه رجب، بیشترین فضیلت و ثواب را دارد. ایشان کشتی نجات هستند و دست تمام افرادی که در حال غرق شدن هستند را می‌گیرند؛ به همین منظور زیارت حرم امام حسین^(ع) در ماه رجب، بسیار سفارش شده است. بنابراین این فرصت‌های طلایی برای نزدیک شدن به خداوند را نباید از دست داد، بلکه باید نهایت استفاده را از آن برد و ماه زیبای رجب، یکی از این فرصت‌های معنوی زیباست.

از خداوند بزرگ می‌خواهیم همه ما را به انجام اعمال و بهره‌مندی کامل از این ماه بزرگ موفق کند. ان شاء الله!

برگرفته از خطبه‌های نماز جمعه مشهد
تنظیم: حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

یادداشت

حقوق متقابل والدین و فرزندان در کلام امام علی^(ع)

حقوق متقابل پدر و مادر و فرزندان چیست؟ در اخلاق اسلامی، حقوق پدر و مادر بر فرزندان و حقوق فرزندان بر پدر و مادر، آموزش داده شده است. نهج البلاغه، گنجینه بی‌بدیل جاویدان و جامع جهانی و راهنمای همه انسان‌ها تا روز قیامت است. نهج البلاغه دربردارنده آموزه‌های حقوقی فراوان است. در حکمت ۳۹۹ نهج البلاغه، بخشی از حقوق متقابل پدر و مادر و فرزندان آمده است. در این حکمت، امیرمؤمنان امام علی^(ع) فرموده‌اند: «إِنَّ لِلْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ حَقًّا، وَإِنَّ لِلْوَالِدِ عَلَى الْوَلَدِ حَقًّا، فَحَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَلَدِ أَنْ يُطِيعَهُ فِي كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا فِي مَعْصِيَةٍ... سُبْحَانَهُ وَحَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يُحَيِّسَ إِسْمَهُ وَيُحَسِّنَ أَذْيَهُ وَيُعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ» همانا پدر بر فرزند حقی دارد و فرزند را بر پدر حقی است، پس حق پدر بر فرزند این است که فرزند در همه چیز جز معصیت خدا، از پدر اطاعت کند و حق فرزند بر پدر آن است که نام نیکو بر فرزند نهد و خوب تربیتش کند و به او قرآن بیاموزد. در این حدیث علوی، حقوق اساسی پدر و مادر و فرزندان، آموزش داده شده است.

اطاعت کامل فرزند

لازم است فرزندان از پدر و مادر خویش اطاعت کامل کنند و فرمان آن‌ها را دقیق پیگیری و اجرا کنند. تنها آنجا که پدر و مادر دستور به نافرمانی خداوند بدهند، اطاعت از آنان واجب نیست. فرزند نباید با بی‌توجهی به فرمان پدر و مادر، آنان را برنجاند و ناراحت کند. همراهی و حرف‌شنوی از پدر و مادر در همه امور، جز دستور به فعل حرام و ترک واجب، ضرورت دارد. بر طبق این رهنمود علوی، پدر و مادر در چارچوب احکام شرعی، حق دارند به فرزندان خود امر کنند و فرزندان باید اطاعت کنند. به دستور پدر و مادر، انجام مستحبات، واجب می‌شود و فعل مکروهات، نازوا.

۳ حق فرزند

در این گفتار امیرمؤمنان، امام علی^(ع)، سه حق از حقوق فرزندان بر پدر و مادر بیان شده است. نخستین حق فرزند در زمان به دنیا آمدن، این است که نام نیک و زیبا برای او انتخاب شود. پدر و مادر مسئولیت دارند نام صحیح و دارای مفهوم درست بر فرزندشان بگذارند. خوش‌نامی فرزندان، وظیفه پدران و مادران است. شایسته است نام مثبت و دارای پیام روشن و تعالی بخش برای فرزند برگزیده شود، نامی که مایه سربلندی و افتخار فرزند باشد و مردم مسلمان به او احترام بگذارند.

دومین حق از حقوق فرزند بر پدر و مادر، «تحسین ادب» است. بر پدر و مادر لازم است فرزند خود را با ادب نیکو بار آورند. برنامه‌ریزی تربیتی برای آموختن ادب نیک به فرزند، از وظایف پدر و مادر است. رها کردن فرزند در حوزه تربیت، روا نیست. باید پدر و مادر خودشان به ادب و اخلاق اسلامی آراسته باشند و با رفتار و گفتارشان، فرزندان را با ادب تربیت کنند. جامعه، بی‌ادبی انسان‌ها را به حساب کوتاهی پدر و مادرها می‌گذارد، بنابراین بی‌ادب بودن فرزندان، بر اثر کوتاهی پدر و مادر در رشد نیکوی آنان است. اگر همه پدر و مادرها به این وظیفه مهم خویش در قبال فرزندان عمل کنند، نسل جوان با ادب و کارآمد در جامعه پدید می‌آید.

حق سوم فرزند که در این حدیث علوی یادآوری شده است، «تعلیم قرآن» به فرزند است. پدر و مادر باید به فرزند خود قرآن بیاموزند. بر پدر و مادر لازم است نقش معلم قرآن را برای فرزند خویش بازی کنند و اگر خود توانایی آموزش کلام الهی را ندارند، از معلمان قرآن برای تعلیم آن به فرزندشان کمک بگیرند. بنابراین فراهم کردن زمینه آموختن قرائت قرآن از سوی پدر و مادر برای فرزندان ضرورت دارد، البته تعلیم قرآن با روخوانی و روان‌خوانی و قرائت آن، آغاز می‌شود و با آموختن مفاهیم و ارزش‌های قرآنی ادامه می‌یابد. وظیفه پدر و مادر این است که فرزندشان را شخصیت قرآنی بار آورند. قرآن، تنها کتاب آسمانی تحریف‌نشده الهی است و باید حاکم بر زندگی والدین و فرزندان باشد.

کلمه «والد» در این حدیث، چهار بار تکرار شده است. منظور از والد، تنها پدر نیست، براساس آیات قرآنی و احادیث اهل بیت^(ع)، پدر و مادر هر دو احترام دارند و در جایگاه بلندی قرار می‌گیرند. اطاعت فرزند از مادر نیز لازم است و مادر نیز دارای وظایف تربیتی برای فرزند است.

به مناسبت میلاد مسعود امام علی^(ع)، سیره ایشان در گفت‌وگو با حجت الاسلام والمسلمین سرلک بررسی شد

پدرانگی امیرمؤمنان^(ع) برای مسلمانان

آئمه مستقیمی^(ع) اگرچه شیعه دلایل بسیاری برای تفاخر و مباهات دارد، بیش و پیش از هر چیز به امام اول خود، حضرت امیرالمؤمنین علی^(ع)، افتخار می‌کند. این افتخار و علاقه‌مندی درکنار همه رشادت‌ها و جنگاوری‌ها به رفتار بی‌مثال آن حضرت ارتباط دارد؛ رفتاری که مولای متقیان^(ع) را پدر امت کرده است. به مناسبت فرارسیدن سالروز ولادت آن امام همام که روز بزرگداشت مقام پدر و مرد نام‌گرفته است، با حجت الاسلام والمسلمین علی سرلک، عضو هیئت علمی دانشگاه هنر و کارشناس مذهبی، گفت‌وگو کرده‌ایم.

پدری برای امت

تلاش برای عاقبت به خیری شیعه

این تجلی تصریح قرآن درباره پیامبر^(ص) است که می‌فرماید: «غَزِيئٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ»، یعنی غمگساری و دغدغه‌مند بودن درباره شیعه و برای عاقبت به خیری شیعیان، خود را به آب و آتش زدن و از هیچ تلاشی فروگذار نکردن که این موضوع در سیره امیرالمؤمنین^(ع) و دیگر ائمه^(ع)، جلوه‌ای خاص داشته است و آن بزرگواران، سخت‌ترین شرایط را تحمل می‌کردند تا شیعه و امت اسلام به مقصد سعادت برسند.

ابراز عشق پدرانه

مولای متقیان^(ع) در برخورد با فرزندان هم عاطفه و عشق بسیار داشتند و مهم آنکه این علاقه را ابراز می‌کردند و آن‌ها را می‌بوسیدند و برای بچه‌های خود نامه می‌نوشتند؛ نامه‌های ایشان خطاب به امام حسن^(ع)، امام حسین^(ع) و محمد حنفیه، به خوبی گویای این عشق و محبت پدرانه حضرت است؛ نامه‌هایی سرشار از عشق و عاطفه پدری؛ مثل نامه ۳۱ نهج البلاغه به امام حسن مجتبی^(ع).

مانند پیامبر اعظم^(ص)

برابر تصریح قرآن، حتی پیامبر اعظم^(ص) به عنوان شخص اول عالم وجود، یک وجهه الهی و به تعبیر قرآن «یوحی الی» داشتند که به ایشان وحی می‌شد و نیز دارای بعدی زمینی بودند که قرآن چنین به آن اشاره می‌کند: «أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ». هر دوی این‌ها مکمل و آیینه یکدیگر و بیانگر درستی دیگری هستند. امیرالمؤمنین^(ع) نیز همچون رسول خدا^(ص) دارای این وجوه بودند.

عَلَيْ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ

امیرالمؤمنین علی^(ع) درباره وجه معنوی، آسمانی و الهی خود فرمودند: «من به راه‌های آسمان از راه‌های زمین آشناتر هستم». این وجه شخصیتی حضرت، چندان شناخته‌شده نیست و ما هم زیاد به آن راه نداریم. به تعبیر شاعر «کس ندانست که منزله معشوق کجاست/ آن قدر هست که بانگ جرسی می‌آید»، ما نهایتاً از آن وجه با اسم حق مطلق و مطلق حق یاد می‌کنیم که ترجمان حدیث معروف «عَلَيْ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ» است.

حجت الاسلام والمسلمین سرلک:

آن‌ها که نمی‌توانند حتی در خیال حیدر کرار، فاتح خیبر و ساقی کوثر باشند و دیگر فضایل امیرالمؤمنین^(ع) را در خود ایجاد کنند، با حسادت و بدگویی می‌خواهند به سمت خورشید، خاک باشند

دلسوز حتی برای قاتل خود

امام رضا^(ع) نیز از جدشان حضرت امام علی^(ع) به پدر شفیق و غمگسار تعبیر می‌کنند؛ این یعنی حاضر بودن خار به چشمان خودشان برود اما به پای شیعه نه، لذا تاریخ نقل می‌کند امیرالمؤمنین^(ع) حتی درباره ابن ملجم، قاتل خود، نیز شفقت و دلسوزی داشتند و طی دو روز بیماری پس از ضربت خوردن، هربار به هوش می‌آمدند، درباره او توصیه کرده، جوایز حاشی می‌شدند و می‌فرمودند: «اگر از دنیا رافتم، تنها یک ضربه به او بزنید و اگر هم زنده ماند، من می‌دانم و او، که قطعا اگر ابن ملجم عذرخواهی می‌کرد، امام علی^(ع) می‌پذیرفتند».

حسادت به این همه مهر پدری!

دشمنی با این حجم از عشق پدری و محبت امیرالمؤمنین^(ع) به امت، ریشه‌های مختلفی دارد، یک بعد مربوط به خلافت و مقام وصایت ایشان می‌شود، منتها انسان‌ها و شخصیت‌های خاص و دارای تحلیل عمیق اجتماعی تاریخی، این جنس مبارزه را اعمال می‌کردند اما اغلب انسان‌های حقیر فقط به دلیل اینکه نمی‌توانستند خود را بالا ببرند، در تلاش بودند امیرالمؤمنین^(ع) را در خیال خود پایین بیاورند و راه توهین و جسارت را پیش گرفتند.

دل‌نگرانی برای شیعه تا قیامت

در روایت است یکی از اصحاب ایشان که بیمار بود، در روز جمعه‌ای وقتی قدری بهتر شد، چون لنتنگ امیرالمؤمنین^(ع) بود، غسل کرد و لباس مرتب بر تن کرد و به نماز جمعه رفت. وی می‌گوید: در خطبه‌ها احساس کردم ایشان گاهی نگاه پرمهری به من می‌کنند و این در دل من قند، آب می‌کرد. بعد از اتمام خطبه‌ها و نماز، حضرت سمت من آمدند و فرمودند: «این چند وقت که تو بیمار بودی، ما هم دردمند بودیم» و سپس ادامه دادند: «نه فقط تو، بلکه در غرب و شرق عالم تا پایان خلقت، هر شیعه و محبی که حال خوشی نداشته باشد، ما هم ناخوش احوال می‌شویم!».

بازخوانی سیره علوی

این وجه زمینی سیره علوی، بسیار درخشان است و در دوران کنونی که عناصر خانواده به دلایل مختلف از هم دور شده‌اند، می‌تواند الگوی بخش و برطرف‌کننده فاصله‌ها باشد. اما متأسفانه به‌ویژه از منظر خانوادگی، مورد غفلت قرار گرفته است و از آثاری که می‌تواند در بهتر شدن روابط همسری، پدر و فرزندی و... داشته باشد، خود را محروم کرده‌ایم، لذا لازم است شیعیان ایشان به این بعد، توجه و آن را با خوانی زمینه‌اجرا کردنش در جامعه امروز را فراهم کنند.

آرامش را از خانه می‌گرفت

امیرالمؤمنین^(ع) درباره فضای ارتباطی خود با حضرت زهرا^(ص) می‌فرمودند: «هرگاه به فاطمه^(ص) نگاه می‌کنم، غصه‌هایم برطرف می‌شود». یعنی ایشان در آن شرایط سخت صدر اسلام و مسئولیت‌های سنگینی که برعهده داشتند و با وجود آن عبادات فوق‌العاده و عجیب، به قول امروزی‌ها، از فضا و عاطفه همسری انرژی می‌گرفتند و در فضای خانه، عشق و آرامش و توان مجدد را پیدا می‌کردند تا گره‌های بزرگ بشریت را تا به قیامت در تاریخ باز کنند.